

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „CENTRUM ASYSTENTURY SPOŁECZNEJ (CAS) – model wsparcia zadań OPS/PCPR
w aktywizacji społecznej i zawodowej ON”

PRODUKT FINALNY PROJEKTU

„CENTRUM ASYSTENTURY SPOŁECZNEJ (CAS) -
model wsparcia zadań OPS/PCPR w aktywizacji
społecznej i zawodowej ON”

USŁUGI PRZERWY REGENERACYJNEJ

DLA RODZIN Z NIEPEŁNOSPRAWNYMI OSOBAMI ZALEŻNYMI

NA PRZYKŁADZIE ROZWIĄZAŃ DUŃSKICH I NIEMIECKICH

Bielsko – Biała 2015

Autorzy:

Zespół projektu CAS

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego1

Limes
Piotr Bartkowiak

**fundacja
imago**

Spis treści

Wstęp	3
1. Usługa przerwy regeneracyjnej na przykładzie rozwiązań niemieckich	5
1.1 Organizacja usługi <i>short break</i> (przerwy regeneracyjnej) w ramach Niemieckiego Czerwonego Krzyża	7
1.2 Zasoby kadrowe (kompetencje, wymogi, rekrutacja, organizacja pracy)	11
2. Usługa przerwy regeneracyjnej na przykładzie rozwiązań duńskich	15
2.1 Uwarunkowania systemowe	15
2.2 Granbohus jako publiczna sieć placówek świadczących usługi typu short break	18
2.3 Usługi Granbohus i standardy ich świadczenia	20
2.4 Zasoby ludzkie (kompetencje, kwalifikacje, szkolenia)	29
Podsumowanie	31

WSTĘP

Przedmiotem opracowania jest realizacja para-asystenckiej usługi krótkiej przerwy o charakterze regeneracyjnym (ang. short break, family relief), świadczonej na rzecz rodzin z niepełnosprawnymi osobami zależnymi, która stanowi obszar działalności wielu organizacji pozarządowych w Europie i na świecie. Krótkie przerwy mogą być oferowane przez operatorów świadczących usługi o charakterze powszechnym. Zostały one zaprojektowane zarówno jako serwis dla rodzin w zakresie przejścia opieki nad osobami zależnymi jak i w celu zaspokojenia potrzeb niesamodzielnymi, zależnymi (przede wszystkim dzieci/młodzieży/osób niepełnosprawnych, bez względu na wiek).

Usługi tego typu, stacjonarne bądź mobilne, stanowią rozwinięcie oferty CAS, które bazując na tym samym zapleczu asystenckim będzie w stanie odpowiedzieć bardziej kompleksowo na potrzeby rodzin i opiekunów niepełnosprawnych osób zależnych lub docelowo także innych grup osób. Głównym celem usługi przerwy regeneracyjnej nie jest zwiększenie samodzielności konkretnego klienta, lecz raczej zapewnienie odpoczynku poszczególnych członków rodzin, odciążenia od często 24h opieki nad niepełnosprawnymi dziećmi, a tym samym umożliwienie spełnienia poszczególnych osób w roli żony, męża, pracownika, czy rodzica dla innych pełnosprawnych dzieci. Tym samym tego typu usługa w Polsce mogłaby stać się realną alternatywą w systemie wsparcia rodzin, czy rodziców samotnie wychowujących dzieci, bądź osób odpowiedzialnych za wsparcie krewnych niesamodzielnymi ze względu na wiek czy chorobę.

Rozwinięcie współpracy międzynarodowej (konferencje, warsztaty, wizyty studyjne) zaowocowało nawiązaniem współpracy z podmiotami skupionymi w International Short Break Association (ISBA), których oferta usług stacjonarnych – quasi-hotelowych, mobilnych (asystentura w domu, czy organizacji czasu wolnego, stanowi bardzo inspirujący impuls do wdrożenia pilotażu tych usług w Polsce.

Opiekunom/rodzicom (zwanym dalej opiekunami) usługi *short break* stwarzają możliwość realizacji potrzeb związanych z funkcjonowaniem w rolach zawodowych, rodzinnych (mąż, żona) i z samorozwojem (konieczność skorzystania z usług medycznych, pobyt w szpitalu, zakupy, wizyty w urzędach, czy praca zawodowa, itp.). Krótka przerwa jest przede wszystkim dla rodziny, podczas której mogą zdystansować się od ich codziennej roli opiekuna i zyskują czas, by spędzić go z innymi,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego3

mieć chwilę dla siebie. Podopiecznym natomiast stwarzają okazję do spędzenia czasu z dala od swoich pierwotnych opiekunów, oferując rekreację, wypoczynek i pozytywne doświadczenia, takie jak: zabawa z rówieśnikami, zajęcia sportowe, taneczne, warsztaty twórcze, muzyczne, wyjścia do miejsc kultury, wycieczki zorganizowane. Wsparcie świadczone w miejscu zamieszkania, a także pobyt dłuższy, w palcówce. Pośrednio dzięki takiemu rozwiązaniu osoby niepełnosprawne mają możliwość kreowania bardziej samodzielnego stylu życia i włączenia w nurt życia społecznego. Szczególnie młode osoby niepełnosprawne mogą w ten sposób lepiej socjalizować, rozwijać swoje umiejętności komunikacyjne i społeczne, poprawić swoje zaufanie i zwiększyć dostęp do szerszego zakresu usług.

Świadczone usługi tego typu są dostosowane do indywidualnych potrzeb i preferencji rodzin. Oferta jest specjalnie dopasowana dla zapewnienia komfortu życia użytkowników, jego utrzymania lub jego poprawy. Krótka przerwa w opiece może trwać od kilku godzin dziennie do kilku dni. Długość i rodzaj przerwy zależy od samej osoby niepełnosprawnej i jej rodziny. Może być realizowana w domu rodzinnym, w najbliższym/znany otoczeniu lub w społeczności, przy pomocy asystentów.

Według Dona Williamsona Prezydenta ISBA „80% usług typu asystenckiego jest świadczonych przez rodzinę, bądź najbliższych, a tylko 20% przez specjalistów”. Ze względu na olbrzymią wartość tej formy wsparcia nawet przy ofercie kilku godzin w tygodniu dla poszczególnych opiekunów, usługa przerwy regeneracyjnej staje się szybko czymś niezastąpionym dla nich, przynoszącym korzyści praktyczne, ale przede wszystkim dającym wytchnienie psychiczne. Fundacja Imago oraz Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne Teatr Grodzki uruchomiły pilotażowo te usługi w formie mobilnej asystentury we Wrocławiu i Bielsku Białej dla ok. 30 rodzin, w formie 3-5h na tydzień. Usługi stacjonarne dziennego pobytu (Short break Hotel) są od niedawna dostępne w Poznaniu, realizowane przez Stowarzyszenie na TAK. Mamy nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie stanowiło również dla państwa inspirację do uzupełnienia swojej oferty o usługi przerwy regeneracyjnej.

1. USŁUGA PRZERWY REGENERACYJNEJ NA PRZYKŁADZIE ROZWIĄZAŃ NIEMIECKICH

W Niemczech, w ramach polityki na rzecz osób niepełnosprawnych na szczeblu krajowym, osoby niepełnosprawne mają zapewnione wsparcie integracyjne jako część systemu pomocy społecznej. Osoby niepełnosprawne są uprawnione do korzystania z różnych usług na podstawie Kodeksu socjalnego (Sozialgesetzbuch – SGB). Jego XII Księga (*Communal Social Contribution*) reguluje zasady finansowania systemu pomocy społecznej, który jest organizowany i realizowany przez władze lokalne i regionalne. Celem tych regulacji jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, zapewnienie prawa do samostanowienia, decydowania o sobie. Obejmuje to między innymi usługi asystenta osobistego.

Dodatkowo, usługi na rzecz osób niepełnosprawnych są finansowane z krajowego systemu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczeń długotrwałej opieki (*Health and Care Insurance*, uregulowane poprzez Księgę XI SGB). W ramach tego ubezpieczenia mieści się dostępność do usług krótkiej przerwy regeneracyjnej dla opiekunów osób niepełnosprawnych.

Finansowanie działań z powyższych źródeł odbywa się w sposób zapewniający uniknięcie podwójnego finansowania. Należy także zauważyć, iż w systemie niemieckim usługi krótkiej przerwy są rozgraniczane od usług asystenckich, ze względu na odmienność celów tych usług.

CENTRUM INTEGRACJI I TERAPII

Niemiecki Czerwony Krzyż jako organizacja humanitarna i charytatywna, będąca częścią Międzynarodowego Czerwonego Krzyża, prowadzi placówkę Centrum Integracji i Terapii (ITZ), w Wolfenbüttel (Dolna Saksonia). Jest to unikalna w skali regionu instytucja: pod jednym dachem oferuje usługi terapeutyczne, doradztwo i inne usługi dla dzieci, młodzieży i dorosłych z niepełnosprawnością oraz ich rodzin, seniorów. Szczególną cechą placówki jest różnorodność dostępnej oferty. Różnorodność i zdywersyfikowana paleta usług służy zapewnieniu gwarancji działalności w przyszłości. Usługi dodatkowe stopniowo rozwijały się wokół głównego trzonu usług przerwy regeneracyjnej jako odpowiedź na stopniowy rozwój organizacji i pogłębianie wiedzy o potrzebach klientów. W zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych są to:

- Pracownie terapii osób niepełnosprawnych,
- Klinika autyzmu,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego5

- Usługi typu *short break* na rzecz opiekunów,
- Asystentura w placówkach szkolnych na rzecz uczniów niepełnosprawnych,
- Mieszkania przejściowe dla osób niepełnosprawnych.

ITZ stanowi centrum koordynacji różnych usług. Podstawą ich świadczenia jest dopasowanie odpowiedniej oferty do zindywidualizowanych potrzeb klientów. Elastyczność wsparcia świadczonego przez ośrodek polega także na tym, że wsparcie może być świadczone nie tylko w placówce, szkole, ale również w domu rodzinnym, przy współudziale asystentów. Aktywne uczestnictwo osób niepełnosprawnych może bowiem odbywać się w dowolnym miejscu - nie tylko w ośrodku ITZ.

Placówka w ramach usług asystenckich, od 2003 roku realizuje usługi typu krótkiej przerwy regeneracyjnej. Od 2009 roku placówka regularnie rozbudowuje katalog usług świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych, osób starszych, zależnych, wymagających stałej opieki. Dzięki temu, wsparcie możliwe do uzyskania za jej pośrednictwem jest kompleksowe. Kompletna infrastruktura ośrodka - basen, sale gimnastyczne, sale spotkań, sale zajęć, mieszkania, poradnie, gabinety terapii - warunkują lepszą jakość udzielanego wsparcia.

1.1 Organizacja usługi *short break* (przerwy regeneracyjnej) w ramach Niemieckiego Czerwonego Krzyża

Około 600 placówek różnego typu realizuje obecnie usługę przerwy regeneracyjnej na terenie Niemiec. Zakres świadczonej usługi jest różny – podobny do modelu realizowanego w Wolfenbüttel, ale też w trybie ambulatoryjnym i mobilnym, długiej opieki stacjonarnej, treningu dla rodziny osoby niepełnosprawnej, na rzecz innej grupy docelowej itd. Niemieckie władze lokalne są zobowiązane do dostarczania szeregu usług dostosowanych do zróżnicowanych, zindywidualizowanych potrzeb osób niepełnosprawnych. Celem organizacji tej usługi jest wsparcie opiekunów osób niepełnosprawnych i pomoc w zaspokajaniu potrzeb ich podopiecznych. Punktem wyjścia dla dostarczania tego rodzaju usługi jest obowiązujące prawo, stwarzające szansę dla opiekunów osób niepełnosprawnych na bilansowanie także swojego życia i swoich potrzeb. Dostrzeżono, że rodzice opiekujący się niepełnosprawnym są często przeciążeni. Mając dodatkowe wsparcie, mogą więcej czasu spędzić z innymi dziećmi i członkami rodziny, mieć czas dla siebie i mieć czas na "naładowanie swoich baterii". Osoby niepełnosprawne mają prawo do oceny i realizacji swoich potrzeb, ale wielu rodziców i opiekunów czuje, że może być to uciążliwe, kłopotliwe i czasochłonne, aby uzyskać dostęp do wsparcia w społeczności dla swojego dziecka czy podopiecznego. Dlatego tym rodzinom oferowane jest praktycznie natychmiastowe wsparcie i pomoc. Otrzymane wsparcie jest niejako zastrzykiem siły. Wsparcie dla rodzin powstało z założenia, że rodziny, w których żyją niepełnosprawne osoby, muszą mierzyć się codziennie z dużymi wyzwaniami często 24h na dobę. Zagadnienie niepełnosprawności niesie ze sobą również dodatkowe przeszkody i dodatkowe wymagania. **Zatem należy uznać, że podmiotem usługi *short break* są opiekunowie prawni (rodzice) osób niepełnosprawnych, a celem ich potrzeby.**

Usługi Short Break w Centrum Terapii i Integracji (ITZ) w Wolfenbuttel

Założeniem ośrodka jest świadczenie usług na rzecz mieszkańców miasta Wolfenbüttel i Brunshwik oraz ich peryferii. Niezmiernie rzadko z pomocy ośrodka korzystają mieszkańcy z dalszych okolic. Obecnie ośrodek ITZ obejmuje wsparciem 700 osób, z czego 300 osób w zakresie świadczenia usługi przerwy regeneracyjnej. Praca ta jest wykonywana przez około 150 pracowników i 120 wolontariuszy, którzy w charakterze quasi-asystentów wykonują usługę przerwy regeneracyjnej. 10 z nich ma zakontraktowaną pracę, pozostałe osoby świadczą pomoc jako wolontariusze.

Ośrodek ITZ podejmuje współpracę bieżącą z innymi podmiotami świadczącymi usługi zdrowotne na rzecz osób zależnych, aby zapewnić bardziej kompleksowe wsparcie (w zakresie np. obsługi higienicznej). Jeśli asystenci ITZ nie mogą ze względu na obowiązujące przepisy świadczyć określonych usług lub w placówce brak jest odpowiednio wykwalifikowanej kadry, kieruje się beneficjenta do placówki, która oczekiwaną pomoc jest w stanie zapewnić. Nawiązywane są partnerstwa oparte na kooperacji, także z podmiotami, które są konkurencyjne, gdyż są one niezbędne dla świadczenia usług wysokiej jakości.

W ramach ośrodka mieszkańcy mogą uzyskać informacje jak poruszać się w systemie pomocy społecznej. Są to konsultacje z zakresu niezbędnych form pomocy, świadczone nieodpłatnie, bez zobowiązań, mogą odbywać się także w miejscu zamieszkania zainteresowanego.

W ramach usługi przerwy regeneracyjnej placówka ITZ zapewnia:

- wsparcie i pomoc, poprzez opiekunów rodzinnych,
- indywidualną opiekę w warunkach domowych dla osób niepełnosprawnych, zgodnie z potrzebami,
- organizację wypoczynku, rekreacji, w ramach grupowych zajęć dla dzieci, młodzieży i młodych dorosłych, seniorów,
- domową pomoc w opiece nad osobami zależnymi, podczas np. choroby opiekunów,
- wsparcie dla osób dorosłych, u których stwierdzono trwałe upośledzenie i zaburzenia umiejętności funkcjonowania (np. osoby z demencją).

Zatem wsparcie w ramach ITZ jest świadczone grupowo oraz indywidualnie. Placówka stwarza dostęp do różnego rodzaju zajęć grupowych, w tym dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością, dając możliwość spróbowania nowych aktywności, spotkania się z przyjaciółmi, rozwijania swojej niezależności, a przede wszystkim dobrej zabawy. Są to działania w systemie dziennym ale także wyjazdowym. Mniej więcej 10 razy w roku organizowane są grupowe wyjazdy, wycieczki podopiecznych, poza placówkę i miejsce zamieszkania, co jest szansą dla osób niepełnosprawnych na doświadczenie samodzielności, nawet w podstawowym zakresie. W sytuacji, kiedy organizowana jest forma grupowej organizacji czasu wolnego, podopieczni są dowożeni do placówki przez opiekunów. Placówka organizuje także eventy dla całych rodzin z osobą niepełnosprawną.

Usługa indywidualna jest świadczona w ITZ najczęściej kilka godzin dziennie/tygodniowo. Zakres świadczeń, czas, terminy, są to szczegóły precyzowane w kontakcie bezpośrednim między rodziną a asystentem, przy nadzorze i pośrednictwie koordynatorów ośrodka. Kierując się prawem do prywatności, ośrodek nie wkracza w zakres omówionych między stronami usług.

Finansowanie przedmiotowej usługi w społeczności lokalnej odbywa się za pośrednictwem samorządu, poprzez zamawianie. Do samorządu zgłaszają się opiekunowie osób niepełnosprawnych, którzy określają zapotrzebowanie na jej zakres. Rodzina może wskazywać na potrzebę związaną z organizacją opieki, aby np. podtrzymać swoją aktywność zawodową lub wygospodarować czas wolny i asystę dla osoby niepełnosprawnej w różnych aktywnościach życiowych. W kolejnym etapie to dostawca usługi (w tym przypadku Czerwony Krzyż) ustala jej wartość w drodze negocjacji ceny z samorządem - płatnikiem. Obecnie wartość usługi wynegocjowana została na poziomie 16,50 Euro za godzinę pracy indywidualnej, a 11,50 Euro za wsparcie grupowe. Po zrealizowaniu usługi na podstawie sporządzonej dokumentacji samorząd realizuje płatność bezpośrednio na rzecz dostawcy usługi.

Usługa typu *short break* jest koordynowana za pośrednictwem jednego z biur w strukturze ITZ, gdzie zatrudnionych jest 4 pracowników. Osoby te są odpowiednio wykształcone i przygotowane. Jest wśród nich 3 pracowników socjalnych i 1 pracownik do spraw potrzeb specjalnych. Pracownicy doradzają klientom, co pozwala zapewnić optymalne dopasowanie usług do potrzeb. Zadanie kadry polega też na realizacji zleceń telefonicznych, umawianiu się na pierwsze wizyty, organizowaniu wsparcia w sytuacjach kryzysowych (wypadek, choroba opiekuna), organizowaniu czasu wolnego, diagnozie potrzeb i rekrutacji wolontariuszy. Zespół odpowiada także za organizowanie zajęć grupowych, zgodnie z preferencjami uczestników (wycieczki, sport, taniec, zajęcia plastyczne, teatralne, itd.). Każdy z podopiecznych wypełnienia ankietę (opracowaną w języku łatwym do czytania, opatrzoną piktogramami), wskazując aktywności, jakie chce realizować. Na miejscu, w placówce, pracownicy biura umożliwiają beneficjentom korzystanie z zajęć na basenie, plastycznych, sportowych. Beneficjenci korzystają także z pomocy poradni zlokalizowanych na terenie ośrodka (np. gabinet logopedyczny) oraz różnego rodzaju terapii (wyciszająca, terapia światłem, dźwiękiem, terapia ruchowa). Pracownicy biura organizują także wsparcie asystentów świadczone bezpośrednio w miejscu zamieszkania podopiecznego i w sytuacjach nagłych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

W celu zapewnienia odpowiedniej jakości, wykonywane usługi podlegają kontroli i są monitorowane przez ośrodek. W tym celu biuro przeprowadza wywiad kontrolny z rodziną jak dana usługa jest wykonywana, jak oceniają asystenta – wolontariusza współpracującego z rodziną, czy nie zgłaszają żadnych zastrzeżeń. Podobnie asystent może zgłosić swoje zastrzeżenia, a nawet ma prawo odmówić wykonywania usługi, w sytuacjach zagrażających życiu lub zdrowiu jego jak i klientów. Ośrodek zainspirowany doświadczeniami ze współpracy na bieżąco może modyfikować usługi pod kątem ich zawartości i organizacji. W ten sposób stwarza warunki dla ciągłego udoskonalania usługi.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego 10

Limes
Piotr Bartkowiak

/ fundacja
imago

1.2 Zasoby kadrowe (kompetencje, wymogi, rekrutacja, organizacja pracy)

ITZ w celu realizacji tej usługi zatrudnia asystentów w większości przypadków na zasadach wolontariatu. Na terenie kampusu, gdzie zlokalizowany jest ośrodek, znajdują się także budynki uczelni, gdzie studiują studenci na kierunku pracy socjalnej. Studenci mają w programie studiów obowiązkowe praktyki, co daje ITZ możliwość zapewnienia stałego dopływu kadry asystenckiej do świadczenia usług w zakresie przerwy regeneracyjnej. Zgodnie z prawem niemieckim wolontariusze otrzymują ok. 8 euro za godzinę świadczonej usługi. Studenci praktykanci stanowią największą, ale nie jedyną grupę asystentów. Usługi świadczą także osoby starsze, osoby, które wykonują pracę zarobkową, ale mają chęć lub potrzebę udzielania się społecznie, nie oczekując zapłaty.

Wymagania kompetencyjne jakie są stawiane przed kandydatami nie są określone w sposób bezwzględny. Brak jest warunków specjalnych, dotyczących wykształcenia. Decydujące są predyspozycje indywidualne, cechy, doświadczenie. Warunkiem ex-ante możliwości przystąpienia do procesu rekrutacji jest brak przeszłości kryminalnej. Z kandydatem, który zgłasza się po raz pierwszy do ośrodka, przeprowadzany jest szeroki wywiad - rozmowa na temat dotychczasowych doświadczeń w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi, co do tej pory w tym obszarze udało się mu osiągnąć, co chciałby robić. Rozmowa jest źródłem cennych informacji o kandydacie, daje możliwość zweryfikowania jego cech. Praktyka pokazała, że odczucia rozmówcy dotyczące predyspozycji kandydata, są właściwą podstawą dokonania jego ostatecznej oceny. Katalog odnoszący się do cech, który udało się zebrać, można przedstawić następująco:

- nastawienie do pracy i otoczenia,
- wykazywanie empatii,
- sposób przedstawienia siebie,
- własne pasje.

Cechy pożądane to między innymi: dyspozycyjność, zrównoważenie emocjonalne, umiejętności interpersonalne, dyskrecja, wytrwałość, wrażliwość, odporność na stres, podzielność uwagi, orientacja w terenie. Wśród asystentów płcią dominującą są kobiety.

Asystenci-wolontariusze świadczący usługę przerwy regeneracyjnej mają przy rekrutacji przedstawiony spis zasad, których należy przestrzegać w trakcie wykonywania pracy. Są to zasady o charakterze generalnym, takie jak:

- zasada poszanowania swobody wyborów dokonywanych przez klienta,

- zasada podmiotowości klienta,
- przestrzeganie polityki prywatności,
- prawo do samostanowienia klienta.

Spis obejmuje także czynności mieszczące się w definicji wykonywanej usługi, które wchodzą w jej zakres, jak i te czynności, które nie są/nie powinny być jej przedmiotem. Od asystentów nie wymaga się przechodzenia specjalistycznych szkoleń. Każdorazowo, jeśli wymaga tego sytuacja, przed rozpoczęciem współpracy z rodziną, ośrodek wprowadza konkretnego asystenta w zagadnienia, związane z rodzajem dysfunkcji, z jaką będzie miał do czynienia. Jest to rodzaj przygotowania pracownika, dotyczy głównie rzadkich niepełnosprawności, podopiecznych wymagających szczególnego traktowania czy opieki. W wyjątkowych sytuacjach ośrodek może podjąć decyzję o skierowaniu pracownika na zewnętrzne treningi, w trakcie których będzie mógł pozyskać niezbędne przygotowanie. Jeśli strony tak ustalą, istnieje możliwość „przeszkolenia” asystenta w środowisku podopiecznego, przez rodzinę. Przygotowanie dotyczy przekazania informacji niezbędnych z zakresu danej niepełnosprawności, potrzeb i ograniczeń podopiecznego z niej wynikających.

Mając rozpoznane poprzez szczegółowy wywiad potrzeby rodzin, ośrodek analizuje posiadany zasób asystentów pod kątem oczekiwań i możliwości. Indywidualne potrzeby rodzin zostają powiązane z możliwościami i chęciami oraz doświadczeniem konkretnej osoby. Co do zasady, stosowane jest dopasowanie 1:1. Niezmiernie rzadko zdarza się, że rodzinie przydziela się więcej niż jednego asystenta, na czas wykonywania tej samej usługi.

Dane dotyczące zarówno rodzin jak i asystentów, gromadzone są w systemie komputerowym - bazie danych, gdzie dostępne są informacje pochodzące z wywiadów z rodzinami oraz kompetencje i umiejętności asystentów.

Ośrodek ma świadomość potrzeby ciągłego kształcenia i rozwoju pracowników. Odbywają się regularne spotkania kadry, służące wymianie doświadczeń.

Asystent - wolontariusz - pracownik

Asystenci świadczą usługę w sposób najlepiej zaspokajający potrzeby tych rodzin. Krótkie przerwy dają możliwość promowania większego poziomu zaufania dla samodzielności młodych osób zależnych, wchodzących w dorosłe życie. Jednak zgodnie z obowiązującymi zasadami, nie mogą oni wykonywać czynności, które zgodnie z innymi przepisami szczegółowymi powinni wykonywać

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego 12

specjaliści (np. związane z procedurami medycznymi). W tych celach zatrudniany jest odpowiednio przeszkolony personel medyczny. Jeśli wymaga tego sytuacja i stan zdrowia podopiecznego, asystenci mogą świadczyć usługi przekraczające zakres usług wspierających aktywność podopiecznego, takie jak pomoc w ubieraniu się, pomoc w czynnościach pielęgnacyjnych i higienicznych, pomoc w przygotowaniu i podaniu posiłku lub napoju. Aby jednak do tego doszło, rodzina w wywiadzie pierwszego kontaktu zgłasza takie zapotrzebowanie. Ośrodek ma za zadanie znaleźć asystenta z niezbędną wiedzą lub/i doświadczeniem w tym zakresie. Pewnych czynności asystent może nauczyć się bezpośrednio od rodziny; jest to również przedmiotem określanym w zakresie współpracy pomiędzy stronami.

Praca wykonywana przez asystentów na rzecz rodzin jest odnotowywana w kartach zestawienia godzin pracy. Jest to potwierdzenie czasu przepracowanego przez asystenta. Karty są sporządzane w systemie miesięcznym i sygnowane przez asystenta i rodzinę, która tym samym poświadcza wykonanie prac we wskazanym wymiarze. Jak było wskazane wcześniej ośrodek nie organizuje szczegółowo czasu pracy wolontariuszom, którzy sami uzgadniają zakres, czas i częstotliwość pracy z podopiecznym. Zrealizowane karty wykonanych usług są przekazywane z kolei do instytucji, która ubezpiecza wolontariuszy, a także weryfikuje i kontroluje ich limit dochodu rocznego, po przekroczeniu którego tracą oni status wolontariusza i zaczynają płacić podatki.

Zdziwienie może budzić fakt, iż praca wolontariusza jest wyceniona i otrzymują oni swego rodzaju wynagrodzenie. Kwota wolna od podatku w Niemczech wynosi 2 400 Euro. Dlatego kwota ta jest limitem dla wolontariuszy - biorąc pod uwagę stawkę godzinową przyjętą za pracę wolontariusza asystenta – 8 Euro, limit, godzin możliwy do wykonania rocznie to 282 godziny. Pieniądze płacone wolontariuszom są co do zasady refundacją kosztów ponoszonych przez nich na rzecz wykonania usługi (dojazdy, ubiór itd.). Przy osiągnięciu wyższej kwoty dochodu pracownicy ci tracą status wolontariusza. Część z nich otrzymuje kontrakt pracowniczy.

Najważniejsza - praca z opiekunami

Aby dopasować usługę w sposób właściwy, na początku współpracy pracownik ośrodka - doradca, przeprowadza wywiad, który może być w ośrodku lub domu podopiecznego, miejscu zamieszkania z rodziną. Arkusz wywiadu ma formę *check listy*, w której określa się precyzyjnie potrzeby rodziny i podopiecznego, określa się osobę objętą opieką, jej niepełnosprawność. Każda pozyskana informacja o podopiecznym jest ważna, np. problemy z alkoholem, przyjmowane leki, umiejętności, sprawność fizyczna, co może robić a czego nie, itd. Dzięki temu ośrodek może

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego 13

wyselekcjonować i dopasować odpowiedniego asystenta. Do zadań ośrodka należy skomunikowanie stron ze sobą, poprzez wysłanie wybranego asystenta w środowisko. Dalsza współpraca na linii rodzina – asystent przebiega już bez wyraźnego pośrednictwa biura. Strony porozumiewają się co do rodzaju, zakresu usług, wymaganego wsparcia, zakresu czasowego, z zachowaniem opisanych zasad.

Dostępność usługi

Ośrodek nie stosuje żadnych kryteriów i ograniczeń dostępności świadczonej usługi. Wiek, stopień zależności, rodzaj i stopień niepełnosprawności nie decydują o fakcie objęcia wsparciem. Usługi są świadczone niezależnie od rodzaju, formy i zakresu niepełnosprawności, niezależnie także od wysokości zapotrzebowania na pomoc. Wsparcie jest kierowane do rodzin, niezależnie od jej kształtu, stylu życia, wyznania, wieku itp.

Jedynym warunkiem dostępności usługi jest stwierdzenie faktu opłacania przez zainteresowanego ubezpieczenia długotrwałej opieki (*care insurance*). Informację taką uzyskuje się z ubezpieczalni, która potwierdza fakt opłacania składki. W ramach tych środków opłacana jest usługa przerwy regeneracyjnej dla zainteresowanych rodzin osób niepełnosprawnych. W sytuacji nieopłacania składek, klient chcący skorzystać z usługi, zobowiązany jest opłacać ją we własnym zakresie.

Inną formą jest możliwość dysponowania tzw. budżetem osobistym. Osoba niepełnosprawna mając do dyspozycji określoną kwotę, którą państwo asygnuje na instytucjonalne formy opieki dla niej, może wykupić usługę bezpośrednio u dostawcy. Jest to przykład samodecydowania, przejawiający się możliwością wyboru przez osoby niepełnosprawne dysponowania osobistym budżetem zamiast pomocy świadczonej instytucjonalnie. Warto zwrócić uwagę, że zgodnie ze stanowiskiem Europejskiego Stowarzyszenia Dostawców Usług dla Osób Niepełnosprawnych osobisty budżet to bardzo ważny instrument dla zapewnienia niezależnego życia osobom niepełnosprawnym, który posiada ogromny potencjał dla skutecznego rozwoju sektora usług. Stworzenie takiej możliwości zapobiega przedwczesnemu zakwaterowaniu stacjonarnemu i jest często przyjmowanym rozwiązaniem w wielu krajach unijnych.

Poza opisanymi źródłami finansowania, klienci ponoszą ciężar dodatkowych kosztów związanych z wykonywaniem usługi przez asystenta (np. bilety wstępu do muzeów, kin, teatrów itp.).

2. USŁUGA PRZERWY REGENERACYJNEJ NA PRZYKŁADZIE ROZWIĄZAŃ DUŃSKICH

2.1 Uwarunkowania systemowe

Duński system polityki państwa wobec osób z niepełnosprawnościami opiera się na legislacji zapewniającej równe traktowanie i dostęp do usług socjalnych. Służby zarządzające tymi usługami powinny realizować zindywidualizowane podejście (poprzez np. indywidualny plan działania), stwarzać możliwość współdecydowania samych zainteresowanych w kwestii wyboru usług jako konsumentów tych usług. Ważnym filarem tej polityki jest kompleksowy system wsparcia także dla rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych. Jest to wyraz systemu liniowego, którego celem jest wsparcie nie tylko samego klienta zgłaszającego się do ośrodka po pomoc ale również jego rodzinę. Ważnym priorytetem jest także zasada integracji - środowisko ludzi niepełnosprawnych i pełnosprawnych powinno być jednym środowiskiem obywateli, a także równość - standardowa zasada dotycząca równości możliwości osób niepełnosprawnych. Celem działań jest zapewnienie każdemu obywatelowi odpowiednich warunków życia.

Duńskie prawodawstwo dotyczące osób niepełnosprawnych zawiera się w ustawie o serwisie socjalnym (*Lov om social service*). W § 44 (*Familen*) ustawodawca uregulował odniesienie do potrzeb rodzin z dzieckiem lub osobą niepełnosprawną. W tym paragrafie ma umocowanie duńska usługa przerwy regeneracyjnej. Z kolei § 52 tej ustawy, dotyczący systemu instytucjonalnego, koncentruje się na dziecku i jego potrzebach. Na jego podstawie instytucje świadczące wsparcie socjalne mają obowiązek przygotowywać dla osób niepełnosprawnych plany działania, zgodnie z ich możliwościami, potrzebami i oczekiwaniami. § 107 ustawy dotyczy wsparcia na rzecz dorosłych osób niepełnosprawnych i obejmuje np. usługę asystenta.

Dania jest przykładem modelu decentralizacji w procesie dystrybucji świadczeń socjalnych: w 2007 r. wprowadzono nowy podział administracyjny, a obowiązek zapewniania pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom spoczął na władzach lokalnych - gminach, które otrzymują na ten cel środki z budżetu państwa. Gmina jest jednostką niezależną, na jej poziomie zlokalizowane są instytucje pomocy socjalnej. Władze samorządowe mają obowiązek zapewnić bezpłatną opiekę i praktyczną pomoc osobom z trwałym lub czasowym zmniejszeniem fizycznych lub funkcjonalnych psychicznych zdolności albo ze szczególnymi problemami społecznymi. Gmina odpowiada za

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego 15

zapewnienie wszystkich form wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych. Wsparcie socjalne musi spełniać minimalne standardy opisane w ww. ustawie.

Wsparcie na rzecz osób niepełnosprawnych i ich opiekunów odbywa się na podstawie orzeczeń komunalnych. Zainteresowany składa wniosek w gminie, gdzie jest podejmowana decyzja, w oparciu o szczegółową, indywidualną ocenę potrzeb, dopasowanie zakresu wsparcia pod konkretne potrzeby orzekanego. Dokonują tego specjalne komisje powołane przez samorzady odpowiednie dla miejsca zamieszkania osoby potrzebującej pomocy. Uprawnienie do takiej pomocy nie jest związane z diagnozą medyczną lub ograniczeniami funkcjonowania. Osoba zainteresowana może też być poddana badaniu lekarskiemu, w celu ułatwienia oceny jej potrzeb. Orzeczenie (uprawnienie) jakie jest wydawane, wskazuje liczbę godzin przyznaną orzekanemu, w ramach których może on korzystać z określonych form wsparcia. Cały proces odbywa się w oparciu o dialog z zainteresowanymi lub opiekunami/rodzicami.

Władze samorządowe określają ile dni w roku osoba z niepełnosprawnością ma prawo korzystać ze wsparcia, wypoczynku, wyjazdów itd. Orzecznictwo komunalne ma tylko częściowe przełożenie na skierowanie klienta do konkretnej placówki udzielającej wsparcia, ponieważ obowiązuje zasada „pieniądz podąża za klientem”, w efekcie czego zarówno podmioty publiczne jak i prywatne konkurują pomiędzy sobą jakością usług o klienta. W dostępie do danej placówki może być ograniczeniem fakt pewnej rejonizacji, jednak w praktyce rodzic może zdecydować, do której z placówek chce oddać dziecko pod opiekę. Rodzic kieruje się do gminy właściwej według swojego miejsca zamieszkania, gmina zatem w pierwszej kolejności proponuje usługi placówek działających na jej terenie. Placówki świadczące usługi na rzecz osób niepełnosprawnych opracowują co roku katalogi, które są w dyspozycji gminy. Stąd gmina ma wiedzę na temat standardów danej placówki, rodzajów usług i ich zakresu.

System finansowania tych zadań został urealniony. Każda gmina w Danii ma zawartą umowę na finansowanie z Ministerstwem Finansów. Znając swoje zapotrzebowanie roczne na cele związane pomocą socjalną, wnioskuje o przyznanie kwot do resortu finansów. Aby było to możliwe, gmina prowadzi dokładne statystyki dotyczące danych o mieszkańcach z jej terenu. Środki finansowe są dysponowane w sposób umożliwiający zabezpieczenie potrzeb osób niepełnosprawnych w największym możliwym stopniu.

Finansowanie wsparcia osób niepełnosprawnych jest uzależnione od ich wieku. Zarówno pula środków jak i podstawa prawna, na jakiej są wypłacane, są inne w przypadku usług

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego 16

świadczonych na rzecz dzieci od 0 do 18 roku życia. Inaczej natomiast finansuje się wsparcie dorosłych niepełnosprawnych, którzy mogą pracować, uzyskiwać dochody. Ponadto, wysokość środków jest uzależniona od stopnia niepełnosprawności – im większa dysfunkcja, tym dofinansowanie jest wyższe. Stawki, jakie samorząd przeznacza na konkretne formy wsparcia udzielanego beneficjentom niepełnosprawnym, są określane ogólnie, przepisami prawa.

Praktykowane jest także rozwiązanie, w którym gmina w ramach swojego budżetu przyjmuje limit roczny na rodzinę z osobą zależną, a rodzina może dysponować nim swobodnie, wybierając np. dowolną placówkę, świadczącą usługi. Dotyczy to także dostawy usługi przerwy regeneracyjnej.

Większość gmin w Danii prowadzi placówki oferujące różnego rodzaju wsparcie zarówno dla samych niepełnosprawnych jak i ich opiekunów. Zasięg takich placówek pokrywa się z zakresem kompetencji geograficznej gminy, a każda z nich ma podpisany kontrakt na finansowanie utrzymania osoby w placówce. Najczęściej placówki gminne nie są wyspecjalizowane pod kątem świadczenia usług na rzecz osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności; często oznacza to, że są w stanie zajmować się tylko osobami z mniejszym stopniem ograniczeń funkcjonalnych. Gmina może wypowiedzieć umowę placówce, zgodnie z zawartym kontraktem. Gminy mogą także dokonać przeniesienia podopiecznych z jednej placówki do innej.

2.2. Granbohus jako publiczna sieć placówek świadczących usługi typu short break

Granbohus jest największą w Danii samorządową instytucją publiczną, zajmującą się kompleksowym wsparciem dorosłych, młodzieży i dzieci z niepełnosprawnością. Jest siecią placówek zlokalizowanych w trzech miejscach - na terenie gmin Fredensborg, Birkerød i Jaegerspris. Do 2007 Granbohus był placówką wojewódzką/regionalną. Obecnie statutowo swoją działalnością obejmuje mieszkańców 30 gmin regionu stołecznego Kopenhaga. Ośrodek jako publiczny podmiot, finansowany jest dzięki dotacjom z tych gmin. Przepisy szczegółowe Ministerstwa Finansów określają zasady finansowania podmiotu, obsługującego swoim zasięgiem terytorialnym więcej niż jedną gminę.

Granbohus pełni funkcję placówek stacjonarnych, krótkoterminowej opieki dla osób niepełnosprawnych, głównie dzieci i młodzieży. Ośrodki pełnią funkcję centrum „spędzania czasu wolnego” dla dzieci niepełnosprawnych oraz quasi-hotelu. Dzieci mogą przebywać w ośrodkach od momentu przyjazdu ze szkoły, razem z noclegiem, a także w dni wolne od pracy i w okresach wakacyjnych.

W myśl realizacji obowiązujących przepisów cel jaki realizuje ośrodek jest związany z prawem rodzin dzieci niepełnosprawnych do korzystania z wytchnienia w codziennej opiece. Wsparcie udzielane w ten sposób rodzinom osób niepełnosprawnych stwarza im wolną przestrzeń do zagospodarowania w sposób przez siebie określony. Ulga jest wsparciem dla rodziny tak, aby dziecko/młody człowiek mogło zostać w placówce tak długo, jak jest to dla dziecka/młodego człowieka potrzebne. Dzięki realizacji kompleksowej usługi na rzecz podopiecznych rodzice mogą zregenerować swoje siły, odnowić zasoby niezbędne do dalszego wsparcia niepełnosprawnego członka rodziny. Przejęcie opieki pozostawia przestrzeń na życie, ale przede wszystkim możliwość pracy zarobkowej. Pomoc rodzinie w takiej formie zapobiega rezygnacji rodziców z pracy zawodowej, zapobiega rozwodom. Tak pojmowane wsparcie odnosi się ostatecznie nie tylko do potrzeb niepełnosprawnego klienta, ale również odnawia zasoby jego otoczenia.

Z tymi działaniami wiąże się drugi cel funkcjonowania instytucji. Dotyczy on zapewnienia opieki dla dzieci, młodzieży i dorosłych osób z różnymi niepełnosprawnościami, ograniczeniami. W tym mieszczą się działania przyczyniające się do utrzymania i rozwoju potrzeb fizycznych, psychicznych i społecznych podopiecznego. Opieka świadczona w placówce daje dzieciom i młodzieży szansę wydostać się poza ramy codziennego funkcjonowania, zmienić otoczenie, spotkać

towarzyszy zabaw. Placówka jest otwarta dla swoich podopiecznych przez cały rok, z wyjątkiem Wielkanocy i przerwy świątecznej w grudniu.

Zatem można przyjąć, że odbiorcami działań placówek Granbohus są:

- osoby niepełnosprawne, których potrzeby dotyczą przede wszystkim kwestii dążenia do pełniejszej samodzielności w życiu codziennym, w obszarach aktywizacji społecznej. Wskazany jest dobór grupy objętej wsparciem, ze względu na rodzaj i stopień niepełnosprawności oraz miejsce zamieszkania;
- rodziny tych osób, opiekunowie prawni. Organizacja opieki w warunkach domowych wykracza często poza możliwości rodzin. Czasowe odciążanie ich w tych obowiązkach pozwala im na swoistą regenerację.

To co charakteryzuje tę placówkę i czyni ją konkurencyjną na duńskim rynku usług socjalnych to:

- wielorakie wyspecjalizowanie - dotyczy możliwości świadczenia usług na rzecz osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, bez ograniczeń;
- kompleksowość wsparcia - od narodzin po uzyskanie samodzielności istnieje możliwość korzystania z usług placówek. Granbohus dysponuje także bazą internatów poza regionem stołecznym, gdzie na zasadach wynajmu mogą mieszkać osoby niepełnosprawne, które opuszczają rodziny i chcą się usamodzielniać.

W Danii obecnie funkcjonuje ok. 45 placówek świadczących usługę przerwy regeneracyjnej na rzecz rodzin z osobami niepełnosprawnymi. Granbohus w ramach swoich programów obejmuje wsparciem około 600 rodzin, mając w bazie danych 660 dzieci. Usługi są świadczone w obiektach wynajmowanych, a w sytuacji większego obłożenia, np. podczas weekendów, wynajmują na ten cel dodatkowe objekty.

2.3 Usługi Granbohus i standardy ich świadczenia

System finansowania usług przez placówki świadczące usługę przerwy regeneracyjnej wymusza konkurowanie ze sobą, zabieganie o klienta. Granbohus rywalizuje z licznymi ośrodkami, placówkami prywatnymi jak i publicznymi. Nie będzie to możliwe bez stałej poprawy jakości usług. Placówka co roku przyjmuje misję, cel, który chce osiągnąć.

Granbohus jako profesjonalna placówka działa na podstawie swoich własnych standardów świadczenia usług, potwierdzonych długoletnią praktyką, posiada własne programy szkoleniowe, a charakter świadczonych usług jest zindywidualizowany i dostosowany do potrzeb różnych klientów. Aktualnie w ośrodku zostały opracowane **Ramy referencyjne**, stanowiące swoiste kompendium wiedzy dla nowych pracowników, uporządkowanie wiedzy dla pracowników funkcjonujących już w systemie. Określają, czego kierownictwo oczekuje od pracowników, wskazują, czego mogą oczekiwać pracownicy. Zapewniają profesjonalny rozwój pracownika. Dają im bezpieczeństwo zawodowe, zawodową pewność siebie. Ważnym jest, że Ramy powstały na gruncie praktyki, nie zostały narzucone odgórnie. Łączą określenie pewnych schematów postępowania z elastycznością w działaniu.

Ramy referencyjne są zawodowym spojrzeniem na cel działania placówki. Cel ten został określony jasno – dobro dziecka. Filozofią działania placówki jest **podejście indywidualne**, nie grupowe. Warunki w placówce, w której przebywa dziecko, mają wpływ na jego dalsze odczucia, jego rozwój. Stąd duży poziom koncentracji na dziecku, eliminowanie postępowania schematycznych w stosunku do dziecka. Radość oczekiwania na przybycie do placówki jest wyznacznikiem jakości. W ten sposób też realizuje się jego prawo do wiedzy o tym, co z nim będzie, gdzie będzie przebywać, co będzie robić. Określono, że dobrze wykonana usługa buduje zaufanie rodziny, a także więź z dzieckiem. Fakt powrotu rodziców do placówki, chęć przyprowadzania dziecka jest kolejnym wyznacznikiem. Cała rodzina – rodzice jak i dzieci i młodzież mają prawo do pozytywnego spełniania oczekiwań podczas wizyt w Granbohus. Efektywność wsparcia mierzy się poprzez indywidualne wskaźniki – opiniuje i diagnozuje się dziecko na wejściu, monitorując potem postępy. Zgodnie z założeniami polityki, walka z wykluczeniem społecznym opiera się na indywidualnych planach działań. Osoba niepełnosprawna ma prawo uczestnictwa w opracowaniu indywidualnej ścieżki, może także nie zgodzić się na zaproponowane działania. Akceptowanie braku zgody jest wyrazem respektowania granic określonych przez osoby niepełnosprawne.

Zasadą placówek przy organizowaniu wsparcia jest także konstruowanie grup dzieci przez pryzmat podobieństw, poziomu funkcjonowania, a sprawowanie opieki powinno odbywać się w tych samych grupach (**grupy permanentne**), w towarzystwie tego samego grona opiekunów. W ramach specjalizacji, w 2003 roku weszła do ośrodków **struktura klubowa**. Pracownicy są „przypisani” do dziecka – jeśli dziecko zmienia miejsce pobytu między placówkami w strukturze, pracownik podąża za nim, zmieniając miejsce docelowe pracy. Podobna zasada obowiązuje w trakcie wjazdów. Te same grupy dzieci wyjeżdżają na te same turnusy, pod opieką tych samych osób, przez cały pobyt. Taki schemat zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa, przewidywalne środowisko a kadrze spójność podejścia.

Filozofia podążania za dzieckiem dotyczy również sfery rehabilitacji. Działania podejmowane w placówkach wspierają jedynie stosowaną przez innych specjalistów terapię, nie zastępują jej. Metodą stosowaną w relacjach z podopiecznymi jest motoryka socjalna. Polega ona na wchodzeniu w świat dziecka, dostrajaniu się do dziecka, poprzez naśladownictwo. Stosowana jest **niedyrektywna terapia zabawowa**, podczas której opiekun przyjmuje propozycję zabawy ze strony dziecka, naśladuje jego zachowanie oraz akceptuje fakt, że dziecko może odrzucić proponowane przez niego formy aktywności. Głównym celem jest nawiązanie kontaktu z dzieckiem. Opiekun jest partnerem dziecka, który chce się włączyć w świat przeżyć dziecka, poprzez przyjęcie postawy ucznia, nie nauczyciela. Pracownicy i kierownictwo korzystają z dorobku naukowego w tym obszarze, studenci przyjeżdżają na praktyki do placówek Granbohus, gdzie mają możliwość zapoznać się nieschematycznymi metodami tam stosowanymi.

Pierwszy kontakt

Rodzina z dzieckiem niepełnosprawnym, która uzyskała stosowne orzeczenie z limitem form i godzin wsparcia, powinna zgłosić się do gminy. Od tego momentu do rodziny zostaje na stałe przydzielony pracownik socjalny, który jest pośrednikiem między rodziną, osobą niepełnosprawną a gminą. Jako rodzinny opiekun społeczny, przydziela określoną liczbę godzin wsparcia rodzinie. Za jego pośrednictwem osoby niepełnosprawne i ich rodziny mogą także załatwiać różne sprawy.

W gminie rodzina uzyskuje niezbędne informacje na temat oferowanych na swoim terenie form wsparcia, zinstytucjonalizowanych i indywidualnych. Tak jest w przypadku chęci i potrzeby skorzystania z możliwości przerwy regeneracyjnej w zakresie opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością, np. za pośrednictwem placówek Granbohus. Wówczas gmina jest zobowiązana do wypełnienia formularza zgłoszeniowego (zapytania), który następnie przesyła

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego 21

systemem elektronicznym do ośrodka. Placówka otrzymując takie zgłoszenie, które stanowi wstępną informację o beneficjencie, weryfikuje je pod kątem swoich możliwości, dopasowania do funkcjonujących już grup. Na podstawie przesłanego formularza pracownik Granbohus przygotowuje kontrakt z gminą, z terenu której pochodzi rodzina. Najczęściej rodziny przyjeżdżają też do placówki, gdzie już na miejscu mogą zapoznać się ze szczegółową ofertą, omówić warunki opieki, szczegółów współpracy, potrzeb dzieci. Pracownicy otrzymują także jasne wskazówki od rodziców jak zajmować się dzieckiem. W wyjątkowych sytuacjach, zdarza się, że pracownik ośrodka może pojechać w teren, do miejsca zamieszkania podopiecznego, celem przeprowadzenia takiego wywiadu bezpośrednio w środowisku zamieszkania dziecka.

Wsparcie społeczne i instytucjonalne

Przerwa krótkoterminowa i opieka zastępcza to możliwość wsparcia rodzin w opiece nad dzieckiem niepełnosprawnym, świadczona przez Granbohus. Może odbywać się w następujących wariantach:

1. w domu rodzinnym (*home care*),
2. w placówce stacjonarnej (pobyty dzienne, dobowe),
3. opieka podczas pobytów wyjazdowych (zapewnienie opieki weekendowej, wakacyjnej przerwy).

Ad. 1 Usługa *home care* to okazja do uzyskania pomocy w domu dla rodzica oraz dziecka. Granbohus zapewnia opiekę domową dla rodziców z jednym dzieckiem, ze specjalnymi potrzebami, w wieku od urodzenia do 16 roku życia. Celem opieki domowej jest zastrzyk energii, stworzenie rodzicom okazji na chwilę wytchnienia od wielu codziennych obowiązków, które mogą być związane z urodzeniem dziecka z niepełnosprawnością. Ta forma wsparcia może być stosowana jako jedyna, lub w połączeniu z innymi ofertami Granbohus.

W Granbohus program ten jest realizowany od 1990 roku, tym samym specjaliści posiadają szereg doświadczeń w znalezieniu dokładnie takiego pracownika, który najlepiej nadaje się do współpracy z konkretną rodziną. Wyselekcjonowany pracownik jest na stałe przypisany do domu i pracy z rodziną, planując wspólnie wykorzystanie godzin wsparcia przyznanych przez opiekuna społecznego rodziny.

W zależności od wieku dziecka i zadań pracownika, rodziny mogą wybrać, czy zapewnić opiekuna jako towarzysza zabaw dziecka, organizatora czasu lub po prostu niani. Opiekun ma szereg zadań, w zależności od umówionej formy opieki. Generalnie należy założyć, że powinien wykonywać

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego22

wszystkie czynności przy dziecku w zastępstwie rodziców, np. przygotowywanie posiłków dla dziecka, zabiegi pielęgnacyjne, ale też wyjścia na spacer, do kina, krótkie wycieczki. Obecnie wsparciem objętych jest ok. 200 rodzin.

Ad. 2 Granbohus oferuje usługi wspierające w zakresie przerw krótkoterminowych i opieki zastępczej dla dzieci, młodzieży i dorosłych z niepełnosprawnością fizyczną, sensoryczną, intelektualną i złożone. W zależności od wieku i rodzaju niepełnosprawności, dzieci i młodzież jest kwalifikowana do odpowiednich placówek zlokalizowanych w różnych rejonach regionu. Dzieci i młodzież niepełnosprawna, korzystając z udziału w życiu placówek, nawiązują relacje społeczne, podejmują różnego rodzaju aktywności, mają możliwość planować to czego, na co dzień nie mają okazji realizować. W placówkach wyodrębniono specjalne przestrzenie, dostosowane do potrzeb niepełnosprawnych dzieci i młodzieży. **Oferta dla dzieci małych i małych (0-10 lat)** dotyczy znacznego stopnia niepełnosprawności z poważnymi dysfunkcjami fizycznymi i umysłowymi. Jest to placówka w mieście Fredensborg, w której można wyodrębnić dwa działy – domy "Molevitten" i "Hurlumhej". Każdy z domów jest przystosowany dla sześciorga dzieci na raz. Dzieci przychodzą na uzgodnione dni - po szkole i dni opieki - a także w wiele weekendów i świąt w ciągu roku. Dzieci przebywają w grupie i spędzają noc w swoich pokojach, przypisanych do każdego z nich. Zgodnie ze strukturą klubową, na stałe są te same grupy dzieci w tym samym czasie, z tymi samymi opiekunami. Pobyty są atrakcyjne dla rezydentów, łączą się z zabawą i przyjaznym otoczeniem, a ich rodzice również zyskują często potrzebne wytchnienie od codziennej opieki. Aktualnie w placówce zarejestrowanych jest około 60 dzieci, korzystających z tej oferty. Dzieci pochodzą z różnych przedszkoli i szkół specjalnych, a kilka z nich spotyka się tylko w Granbohus. W związku z tym wychowawcy powinni dowiedzieć się jak najwięcej o dzieciach, wzajemnie poznać. Ważnym priorytetem jest bezpieczeństwo i przewidywalność otoczenia. Realizowane wsparcie jest specjalistyczne, indywidualnie dostosowane do potrzeb.

Oferta dla dzieci w wieku szkolnym od 7 do 15 lat, ze złożonymi i znacznymi niepełnosprawnościami, motoryczną i sensoryczną (w tym z porażeniem mózgowym, epilepsją lub zespołem Downa, syndromem Rettsa). Dom „Villegulla” zlokalizowany jest również we Fredensborg. Może pomieścić 7 dzieci w jednym czasie, a każde dziecko ma swój własny pokój. Dzieci przychodzą w uzgodnionych terminach, po szkole, a także w weekendy i święta. Gdy dzieci przebywają w „Villegulla” w weekend, zawsze przebywają w tych samych grupach, pod opieką tych samych dorosłych. Zasady obowiązujące w domu są analogiczne dla domów dla dzieci młodszych.

Należy podkreślić, że granice wieku określone powyżej, są umowne. Limit wieku jest elastyczny – jeśli dziecko zostało zdiagnozowane jako lepiej funkcjonujące, mimo wieku może być zakwalifikowane do starszej grupy.

Oferta dla młodzieży i dorosłych w wieku 15-25 lat zlokalizowana jest w mieście Jægerspris, w placówce „Skovridergården”. W placówce świadczona jest usługa krótkich przerw dla młodych ludzi z zaburzeniami czynności psychicznych i fizycznych. Oferuje miejsce dla 5 klientów w jednym czasie. Miejsce to zapewnia rozrywkę w starym gospodarstwie – leśniczówce z "duszą", odpowiednie środowisko fizyczne dla młodzieży i dorosłych ze specjalnymi potrzebami. „Skovridergården” położony pośród przepięknej scenerii, w trzyskrzydłowym gospodarstwie, w pełni urządzonym i wyposażonym.

W innej części domu mogą przebywać rezydenci w wieku od około 15 do 40 lat, miejsca noclegowe zapewniają pobyt 4 osobom. Większość użytkowników korzysta ze wsparcia placówki w weekendy i dwa dni robocze w miesiącu. Pobyt w „Skovridergården” wzmacnia niezależność młodych ludzi/dorosłych. Wychowawcy tworzą grupy według wieku, w taki sposób, aby uczestnicy czuli się bezpiecznie w swojej małej społeczności. Sami planują sposób spędzania czasu wolnego, aktywności.

Oferta dla dzieci i młodzieży z autyzmem w placówce „Skovlyst” w mieście Jægerspris dotyczy usług dla dzieci i młodzieży w wieku 6-18 lat z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (z zespołem Aspergera, autyzmu dziecięcego). Obiekt jest przystosowany do konkretnych potrzeb, aby umożliwić tej samej grupie osób wspólne przebywanie, organizowanie nowych aktywności i doświadczeń, a rodzicom zapewnia możliwość odpoczynku, zarówno dziennie jak i dobowo, weekendowo. Dzięki temu dzieci i młodzież mogą czuć się bezpiecznie, w sposób przewidywalny. Dzieci i młodzież są kwalifikowane do sześćosobowych grup, pod kątem stopnia funkcjonowania, wieku i zainteresowań.

Osobną ofertą jest pomoc świadczona w ramach klubu w Birkerød, dla dzieci i młodzieży w wieku od 6 do 18 lat, z rozpoznaniem w obrębie spektrum **ADHD**. Klub został założony przez gminę, a Granbohus wysyła specjalistów, którzy są w stanie sprostać oczekiwaniom w zakresie opieki. Jest to opieka dzienna, w dni powszednie. Daje podopiecznym możliwość relaksu, bez wysokich wymagań i oczekiwań ze strony otoczenia. Wydzielenie tego typu opieki zostało podyktowane charakterem schorzenia. W tym miejscu dzieci i młodzież mogą spotkać osoby o podobnym usposobieniu. W placówkach edukacyjnych często dzieci z ADHD mogły czuć się osamotnione,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego24

a zazwyczaj bywają bardzo towarzyskie. Dzięki pobytom w klubie mają one możliwość realizować swoje potrzeby, spotkać podobnie myślących rówieśników i mogą wzajemnie rozwiązywać problemy, z jakimi borykają się na co dzień. Rezydenci mogą czuć się bezpiecznie w małym klubie, doświadczyć akceptacji, nawet wtedy, gdy popełniają błędy.

Na wyróżnienie zasługuje specjalna oferta indywidualna. Jest to osiem miejsc – **mieszkań indywidualnych**, dla dzieci, mających problem w kontaktach z otoczeniem, samokontrolą, agresją. Dotyczy to np. dzieci w posttraumatycznym stresie. To co charakteryzuje tę formę wsparcia to ograniczony czas jego świadczenia, w systemie dziennym i praca 1:1 z terapeutą. Infrastruktura ośrodków pozwala na to, aby kiedy kondycja i stan psychofizyczny rezydenta pozwalają, wejść do grupy, z której w każdej chwili pogorszenia stanu, można było go wycofać.

W przypadku powyższych form wsparcia, dzieci są dowożone po szkole do ośrodka. Pobytu dłuższe, z noclegiem, oznaczają także, że dziecko musi docierać na zajęcia przedszkolne i szkolne bezpośrednio z placówki, bowiem realizuje obowiązek edukacyjny. Transport organizowany jest za pośrednictwem szkół, do których uczęszczają dzieci.

Ad. 3 Ciekawą formą wsparcia jest biuro podróży Granbo-Tour, które oferuje weekendowe i wakacyjne przerwy dla dzieci i młodzieży do wynajmowanych ośrodków i domków w Danii, a czasami także w Szwecji i Niemczech. W każdy weekend istnieje możliwość zapewnienia opieki wyjazdowej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, którzy chcą spędzić wspólnie czas, z dala od domu rodzinnego, testować samodzielność. W okresie letnim, podczas wakacji szkolnych, istnieje możliwość wyjazdów tygodniowych. Organizacją wyjazdów i asystą w czasie wyjazdów zajmuje się 20 osobowa załoga pracowników. Ze wsparcia korzysta ok. 60 dzieci i młodzieży.

Nie ma stałych grup wycieczkowych, w przeciwieństwie do stacjonarnych form wsparcia. Jednak jest to dobra forma dla dzieci i młodzieży, którzy chcą poznawać nowych przyjaciół, niezależnie od szkoły i domu rodzinnego, podejmować nowe aktywności. Wyjazdy pomagają budować relacje między uczestnikami, z opiekunami. Dzieci i młodzież same dokonują wyboru miejsca destynacji. Placówka ma w dyspozycji 4 busy, na każdy z nich przypada 6 dzieci, z 1-2 opiekunami. Organizator dobiera grupy pod kątem ograniczeń, poziomu funkcjonowania, ale też wieku. Zatem dzieci w wieku 7-15 lat (Kids Tour) jeżdżą razem, starsze (Young Tour) w osobnych grupach. Średnio raz w miesiącu każdy z podopiecznych ma okazję skorzystać z wyjazdu weekendowego. Podczas krótkich przerw dzieci uczą się samodzielności, samoobsługi, grupy same

robią zakupy i przygotowują posiłki. W przypadku wyjazdów obowiązuje również zasada, że dzieci od początku do końca są z tymi samymi opiekunami.

W przypadku wyjazdów dłuższych, wakacyjnych, dzieci i młodzież również same dokonują wyboru miejsca gdzie chcą spędzić wakacje, z katalogu opracowanego w Granbohus. Zostało określonych 15 celów podróży. Opiekunowie dokonują rezerwacji miejsca dla dziecka, na ok. 4 miesiące wcześniej.

To co charakteryzuje Granbo-Tour to możliwość uczestnictwa w tej formie aktywności przede wszystkim użytkowników mobilnych. Większość domów i ośrodków nie jest odpowiednia dla osób niepełnosprawnych z dużymi ograniczeniami w samodzielnym funkcjonowaniu.

Rodzice chcąc zapewnić dziecku możliwość takiego wyjazdu, składają zapotrzebowanie w gminie, która pokrywa koszt odpłatności za wyjazd. Co ważne, organizacja, planując takie wyjazdy, robi w tym samym czasie miejsce na pobyty stacjonarne dla innych dzieci. Podopieczni, mający problem z porozumiewaniem się, wracając z wyjazdów, mają przygotowane fotoalbumy, aby również ilustracjami móc skomunikować się z otoczeniem i opowiedzieć o tym gdzie byli i co robili.

W strukturze działań placówki można skorzystać także z **innych form wsparcia**, nie kwalifikujących się wprost do kategorii usług przerwy regeneracyjnej. Są to jednak działania istotne ze względu na kompleksowy i uzupełniający charakter wsparcia udzielanego w tej instytucji. Świadczenie innych specjalistycznych usług na rzecz rodzin opiera się także na indywidualnie dopasowanym wsparciu. Wyróżniono:

- Trening domowy – kiedy w rodzinie pojawia się dziecko z niepełnosprawnością, ze szczególnymi potrzebami, może okazać się, że rodzice będą potrzebowali pomocy w nauce sprawowania opieki nad swoim dzieckiem. Specjalista wchodzi w środowisko domowe i uczy rodziców jak najlepiej dbać o nie, co należy robić, aby w największym stopniu zapewnić mu funkcjonowanie. Zapotrzebowanie na taki trening składają w gminie rodzice, gmina określa limit godzin wsparcia. Pracowników świadczących usługę treningu domowego zatrudnia i opłaca Granbohus. Rodzina może też komercyjnie wykupić lub dokupić dodatkowe godziny usługi specjalisty, jeśli czuje taką potrzebę i ma taką możliwość.
- Asystent osobisty - usługa wsparcia dorosłych niepełnosprawnych w wieku od 18 do 67 lat, świadczona na podstawie limitu przyznanego orzeczeniem gminy. Maksymalnie może być to 15 godzin miesięcznie, w zależności od poziomu funkcjonowania i samodzielności klienta.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego 26

Celem tej usługi jest pomoc w zapewnieniu normalnego funkcjonowania w społeczeństwie, wypełniania ról społecznych przez niepełnosprawnych obywateli. W tym przypadku zakres zadań asystenta jest określony jako towarzyszący. Jest to pomoc i towarzyszenie w korzystaniu z dóbr kultury (muzeum, teatr, kino, koncert), rekreacji, sportu (basen, siłownia i inne sporty). Obecnie zarejestrowanych jest 650 klientów oraz 240 asystentów. Asystentom nie są stawiane szczególne wymagania oraz umiejętności i kwalifikacje.

- Pełnomocnik - usługi asystenckie mające charakter wspierający. Asystent pełnomocnik pomaga niepełnosprawnemu załatwiać sprawy urzędowe, bankowe, na podstawie pełnomocnictwa otrzymanego od klienta.

Należy zaznaczyć, że organizacja instytucji jest procesem dynamicznym. Jest ona dostosowywana do rzeczywistych potrzeb, pojawiających się na bieżąco. Kiedy pojawiają się nowe potrzeby, problemy, ośrodek stara się reagować elastycznie.

Ośrodek Granbohus może prowadzić również komercyjną działalność, świadcząc usługi odpłatnie, osobom, które nie posiadają skierowania gminy, ale czują taką potrzebę. Z tego tytułu pobierają opłaty, co stanowi dodatkowe źródło finansowania działalności. Placówka może także pozyskiwać dodatkowe środki na działalność w ramach fundraisingu, zbierając datki na konkretny cel, inwestycję.

Środki finansowe przekazywane przez gminy, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dają możliwość odłożenia 5% jako kapitału. Placówka może tym dysponować w sposób dowolny (poza możliwością finansowania wynagrodzeń).

Zarządzanie informacjami w placówce

Z racji pełnienia dyżurów w placówkach przez personel opiekunów, należy zadbać o precyzyjne informacje i wytyczne dotyczące sprawowanej opieki nad dziećmi. Doskonałym rozwiązaniem są tablice informacyjne ze zdjęciami dzieci, na nich przypina się wszystkie notki, niezbędne do prawidłowego zaopiekowania się dziećmi. Są to sposób żywienia, zalecenia, przyjmowane leki i dawki, zwyczaje, rytuały przed snem, godziny przybycia i wyjazdu. Poza oczywistymi informacjami są tam też komunikaty (pisane w pierwszej osobie), które mają zapewnić, że dziecko będzie czuło się dobrze w tym miejscu. Nowo dyżurujący pracownik sprawnie i bezpiecznie może przejąć opiekę. Takie rozwiązanie choć wydaje się bardzo tradycyjne, bez

szczególnych zabiegów porządkuje informacje i wiedzę na temat dzieci, które aktualnie przebywają w ośrodku.

Wszystkie placówki są z informatyzowane, wszelkie niezbędne informacje o klientach, rodzinach, są wprowadzane do specjalnego systemu. W systemie można dokonywać także rezerwacji pobyków, za jego pośrednictwem raportuje się o działaniach. Na chwilę obecną system jest tylko do dyspozycji kadry zatrudnionej w placówkach. Docelowo jednak planowana jest rozbudowana funkcjonalność systemu - rodzice będą włączeni interaktywnie. Obecnie, po zalogowaniu, mogą mieć jedynie podgląd do danych i informacji o swoim dziecku. Komunikacja z rodzicami dzieci odbywa się także za pomocą książeczek, w których personel wpisuje podstawowe informacje. W ten sposób jest realizowane prawo rodzica dostępu do informacji na temat swojego dziecka.

W placówkach jest możliwość korzystania ze sprzętu IT, np. tabletów, w których w zależności od potrzeb, dzieci mają programy i aplikacje, ułatwiające komunikację z otoczeniem. Jest to realizacja prawa dziecka do komunikowania się w sposób możliwy dla niego, dlatego też projektowane są indywidualne metody, zgodnie z indywidualnymi warunkami. Zwraca uwagę wielką dbałość o efektywną komunikację z niepełnosprawnym klientem, poprzez wykorzystanie języka filmu, obrazów, żeby w czytelny sposób zaprezentować osobom niepełnosprawnym zakres świadczonych usług.

Współpraca z innymi instytucjami

W Danii funkcjonuje gęsta sieć nieformalnej współpracy z innymi podmiotami, placówkami, świadczącymi usługi podobne lub komplementarne w stosunku do usług Granbohus. Dotyczy to głównie wymiany doświadczeń między pracownikami, zapewnienia możliwości kontynuacji wsparcia dla podopiecznych placówki, np. poszukiwanie mieszkania dla osoby niepełnosprawnej, decydującej się na usamodzielnienie.

Jeśli rodzina dziecka niepełnosprawnego jest niezadowolona ze wsparcia otrzymanego w ramach placówki, placówka ma obowiązek poinformować opiekunów, gdzie jeszcze można się skierować. To wszystko stwarza okazję szerszego spojrzenia na sytuację na rynku usług, promocji konkretnej placówki, co z kolei sprzyja poprawie jej wiarygodności. Współpraca daje również możliwość rozwoju kadry zatrudnionej w placówkach.

2.4 Zasoby ludzkie (kompetencje, kwalifikacje, szkolenia)

Kompleksowe działania i wsparcie na rzecz osób niepełnosprawnych w takim zakresie nie byłyby możliwe bez zapewnienia odpowiedniej struktury administracyjnej ośrodka. Działalność ośrodka jest wielopłaszczyznowa, liczba pracowników zatrudnionych wysoka, więc aby funkcjonowała prawidłowo, potrzebny jest odpowiedni system koordynacji i organizacji. Są to komórki o charakterze doradczym i administracyjnym, takie jak wydział HR, administracja budynków, wydział ekonomiczny, komisja współpracy i związków zawodowych i warunków pracy. Jeśli chodzi o koordynację pracy, oferty stacjonarne posiadają nadzór w postaci kierowników placówek. Pozostałe oferty (indywidualne) i biuro podróży posiadają koordynatorów usług, którzy nie wchodzą w skład kierownictwa ośrodka. Liczbowo przedstawia się to następująco: 5 menedżerów, 4 pracowników administracji, 6 koordynatorów organizuje pracę 140 pracowników pedagogicznych (kadra zawodowa), 460 pracowników półprofesjonalnych (kadra półzawodowa), asystentów oraz pracowników świadczących usługę *home care*, wolontariuszy. W każdej placówce stacjonarnej jest osoba odpowiedzialna za rozwój osobisty pracowników.

We wszystkich placówkach Granbohus zatrudnionych jest ok. 600 pracowników, co w przeliczeniu daje 240 etatów. Pracowników świadczących usługi przerwy regeneracyjnej całodobowo jest około 60. Pracownicy mają zawarte umowy o pracę, z zakresami zadań. Model duński nie reguluje na poziomie centralnym warunków zatrudnienia, nie obowiązują regulacje prawne dotyczące wysokości wynagrodzeń. Warunki płacy, pracy i dodatków negocjowane są na poziomie miejscowym. W tych sprawach pracownika reprezentują związki zawodowe, które poprzez negocjacje ze związkiem gmin zawierają układy zbiorowe, tworzące ramy zasad zatrudnienia, regulujące takie kwestie jak np. czas pracy. Obecnie pracownicy w sferze socjalnej pracują 37 godzin tygodniowo.

Ramy referencyjne, które obecnie są implementowane w placówkach Granbohus, poza określeniem standardów świadczenia usług, odnoszą się również do samych warunków pracy, dając poczucie bezpieczeństwa pracownikom. Ze względu na obciążenia emocjonalne pracowników, wykonujących pracę opiekuna, organizowane są także superwizje w poszczególnych placówkach, dotyczące monitorowania emocji pracowników. W placówkach obowiązuje kodeks etyczny, pracownicy zapoznają się z nim i mają obowiązek go stosować. Jest to zbiór podstawowych zasad takich jak np. dochowanie tajemnicy czy niestosowanie przemocy względem podopiecznych.

Predyspozycje osobowościowe i warunki brane pod uwagę przy rekrutacji kandydatów do pracy koncentrują się na empatii, chęci pracy z osobami niepełnosprawnymi, elastyczności i dyspozycyjności ze względu na konieczność dyżurów nocnych, towarzyszenia dzieciom podczas wyjazdów itd. Jednocześnie należy wykazać się niekaralnością za przestępstwa oraz niekaralnością za przestępstwa w stosunku do dzieci.

Do obowiązków personelu w placówkach pobytowych należy pełna obsługa rezydentów niepełnosprawnych – od zabiegów pielęgnacyjnych, higienicznych, przyrządzanie posiłków, po pomoc w odrabianiu lekcji, spędzanie wspólnie czasu wolnego. Personel zatrudniony w placówce całodobowej musi spełniać wymagania związane z wykształceniem. Warunkiem jest ukończenie 3,5 rocznych studiów z zakresu pedagogiki. Drugą grupą kadry opiekującej się podopiecznymi w placówce są osoby, którym nie jest stawiany wymóg wykształcenia w określonym kierunku. Osoby takie pełnią rolę personelu wspomagającego. W placówkach zatrudniane są także osoby z wykształceniem pielęgniarskim lub z przygotowaniem pielęgniarskim – po 14 miesięcznym kursie. Personel niemedyyczny może podawać leki podopiecznym, warunkiem jest konieczność specjalnego przyuczenia.

Placówka oferuje kadrze także szereg szkoleń i możliwości nabycia nowych umiejętności, np. z zakresu wsparcia osób o określonej niepełnosprawności, pierwszej pomocy, specjalistyczne związane z epilepsją, kursy w zakresie rozwiązywania konfliktów w środowisku zawodowym, kursy wiedzy z zakresu motoryki zmysłowej. Osobną kategorią są szkolenia i przygotowanie z zakresu opieki nad dziećmi cudzoziemskimi, gdyż praktyka pokazała, że w mury placówki trafiają też i takie. Do ośrodków trafiają też studenci na praktyki oraz wolontariusze. Wolontariusze służą pomocą tylko w formach wsparcia stacjonarnych, świadcząc usługi nieodpłatnie, przy uwzględnieniu zwrotu poniesionych nakładów, np. kosztów dojazdów, żywienia, na podstawie przedstawionych rachunków.

Osobną kategorią jest personel świadczący usługi dla rodzin w systemie niestacjonarnym, tzw. *home care worker*. Pracownicy ci są określane jako półprofesjonalni, nie stawia się im szczególnych wymogów, związanych z wykształceniem czy przygotowaniem zawodowym.

PODSUMOWANIE

Usługa przerwy regeneracyjnej to odpowiedź na różnorodne wyzwania i wymagania, z jakimi są konfrontowane rodziny żyjące z niepełnosprawnym dzieckiem lub osoba dorosłą. W Europie ewoluował sposób myślenia i postrzegania tych rodzin, przez pryzmat równorzędnego udziału w życiu publicznym, partycypacji społecznej na równych prawach.

Jak pokazują przykłady, w polityce rodzinnej państwa, usługi wspierające rodzinę z osobami niepełnosprawnymi, powinny zasługiwać na szczególną uwagę. Fakt generowania w tych rodzinach dodatkowych, niekorzystnych zjawisk utrudniających samodzielne życie i rozwiązywanie podstawowych problemów ekonomicznych, bytowych jest przesłanką do interwencji państwa w zakresie zapobiegania wykluczeniu i umożliwienia równoprawnego udziału w życiu w społeczeństwie. Rodziny, w skład których wchodzi osoba niepełnosprawna, stają przed problemami życiowymi, odnoszącymi się do materialnej sfery ich życia, konieczności sprawowania opieki i świadczenia usług pielęgnacyjnych, niesienia pomocy w wykonywaniu codziennych czynności i zapewnienia warunków rehabilitacji. Sytuacja życiowa rodziny zmienia się w sposób zasadniczy, jeżeli posiada ona dziecko niepełnosprawne, lub jeśli ich dziecko zagrożone jest niepełnosprawnością. W trosce o poradzenie sobie z tak nieoczekiwaną sytuacją, w tym własnej bezradności i obaw, rodzice poszukują informacji i wsparcia.

Przestawione w niniejszym opracowaniu przykłady sposobu realizacji przerwy wytchnieniowej są jedynie jednym z bardzo wielu odmian wdrażanych w państwach europejskich i nie tylko. Ale w każdym przypadku punktem wyjścia jest prawo rodziców z dzieckiem niepełnosprawnym do odpoczynku od obciążeń związanych z wychowywaniem dzieci z niepełnosprawnościami, bilansu ról zawodowych i rodzinnych. Konieczność sprawowania opieki nad osobami niepełnosprawnymi zazwyczaj oznacza dla najbliższych wysoki poziom stawianych wymagań, obciążeń i ograniczeń. Stan stałego przemęczenia powyższymi obowiązkami wiąże się z pojawieniem się negatywnych objawów jak pogorszenie stanu zdrowia opiekunów, stosunków partnerskich, relacji z pełnosprawnym rodzeństwem, jak również ze stabilnością funkcjonowania całej rodziny. Niezbędna jest elastyczna forma pomocy, dopasowana do sposobu życia danej rodziny. Ustalenie zakresu wymaganej pomocy prowadzone jest z uwzględnieniem interdyscyplinarnych punktów widzenia, w którym przewidziane jest włączenie świadczeniobiorców i ich otoczenia w proces udzielanej pomocy.